

RAJAVARTILOITOKSEN YVT – UUTISKIRJE

RAJAVARTILOITOKSEN YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNNAN UUTISKATSAUS – 2/2023

Tämä on Rajavartiolaitoksen esikunnan meriturvallisuusyksikön julkaisema uutiskirje. Rajavartiolaitos on vuodesta 2019 alkaen vastannut ympäristövahinkojen torjunnasta Suomen talousvyöhykkeellä ja aluevesillä aavalla laellalla, siis avomeriolosuhteissa. Tätä työtä ei tehdä yksin, vaan tiivissä yhteistyössä useiden toimijoiden kesken. Tämän kirjeen tarkoituksena on viestiä niistä toimenpiteistä ja hankkeista, joita teemme merellisten ympäristövahinkojen torjunnan kehittämiseksi Suomessa.

RAJAVARTILOAITOS TIIVISTÄNYT YHTEISTYÖTÄÄN EUROOPAN MERITURVALLISUUSVIRASTO EMSA:N KANSSA

Rajavartiolaitoksen ja Euroopan meriturvallisuusvirasto EMSA:n (European Maritime Safety Agency) välistä yhteistyötä on tiivistetty. EMSA:n pääjohtaja Maja Marković Kostelac vieraili Suomessa Rajavartiolaitoksen pääliikkeen isännöimänä monialaisen merioperaation (MMO, Multipurpose Maritime Operation Baltic Sea 2023) avajaisten yhteydessä kesäkuun alussa 2023. Vierailun aikana keskusteltiin Rajavartiolaitoksen ja EMSA:n yhteistyön tehostamisesta sekä esiteltiin pääjohtajalle Rajavartiolaitoksen monipuolista merellistä toimintaa.

EU-virastojen, kuten EMSA:n, tarjoamia palveluita ja tukea on tärkeää pyrkiä hyödyntämään kansallisten suorituskykyjen täydentämiseen rannikkovartiostotoimintojen tehostamiseksi myös pohjoisen Itämeren alueella. Rannikkovartiostotoimintoja ovat muun muassa rajojen valvonta merialueella, alusöljyvahinkojen havainnointi ja torjunta, meripelastus sekä kalastuksen ja vesiliikenteen valvonta. Rajavartiolaitos on tuonut EMSA:n suuntaan esille erityisesti

merialueella ympäristövahinkojen torjuntavastuussa olevan viranomaisen tarpeita lähimeri-alueellamme kaikkina vuodenaikoina. Näin pyritään parantamaan EU-tasolta jäsenvaltioille tarjottavan tuen kautta saatavaa lisäarvoa.

Osana tätä EMSA:n kanssa tiivistettyä yhteistyötä Rajavartiolaitos on myös tehostanut Suomessa Tokkissa sijaitsevan EMSA:n kalustovaraston (EAS, Equipment Assistant Service) käyttöä. Rajavartiolaitos hyödyntää EMSA:n palveluja monialaisesti - avaruudessa, ilmassa, meren pinnalla ja merenpinnan alapuolella. Näihin palveluihin kuuluvat EMSA:n satelliittikuvat alusöljyväestöjen havainnointia varten, RPAS -palvelu miehittämättömien ilma-alusten käyttämiseksi muun muassa tilannekuvausta varten. EMSA:n palvelut alusliikenteen seurantaan ja niissä ilmenevien poikkeamien havaitsemiseen sekä ROV -palvelujen kehittämisen jäsenmaiden tarpeita vastaavaan ROV -suorituskykyisän tuottamiseksi jatkossa myös EU-tasolta.

Ensimmäistä kertaa Itämerellä järjestetty monialainen merioperaatio (MMO) avattiin EMSA:n pääjohtajan toimesta RVL:n vartiolaiva Turvalta käsin 5.6.2023.

MMO -operation avajaistilaisuuden yhteydessä vieraille esiteltiin VL Turvan monipuolista suorituskykyä, kuten toimintamahdollisuuksia kemikaalivaarallisella alueella.

VÄHÄRIKKISTEN POLTTOAINEIDEN TUTKIMINEN YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNNAN NÄKÖKULMASTA ON TÄRKEÄÄ

Vähärikkisten polttoaineiden käyttö merenkulussa lisääntyy. Polttoaineiden rikkiptoisuutta rajoittava kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n MARPOL-yleissopimuksen muutos 0,1 % rikkiptoisuuden osalta tuli Itämerellä voimaan vuoden 2015 alussa ja globaalisti 0,5 % rikkiptoisuuden osalta vuonna 2020. Tällä hetkellä on olemassa varsin vähän tutkittua tietoa vähärikkisten polttoaineiden käyttäytymisestä niiden päästessä mereen. IMAROS (Improving response capacities and understanding the environmental impacts of new generation low sulphur Marine fuel Oil Spills) -hankkeessa tutkittiin vuosina 2020 - 2022 vähärikkisiä polttoaineita. Koetettiin aikanaan havaita, että vähärikkisten polttoaineiden käyttäytymisen meriympäristössä poikkeaa perinteisten laivapolttolainojen käyttäytymisestä. Ympäristövahinkojen torjuntatehtävien ohjelmassa haastavaa on se, että monilla vähärikkisillä öljyllä jähmepeite on lä-

hellä +30 Celsius astetta. Näin ollen matalammassa lämpötilassa kyseiset öljyt eivät enää ole juoksevasa muodossa, eivätkä torjuntatoimet onnistu perinteisillä menetelmillä.

Rajavartiolaitos oli mukana hankekonsortiossa, jossa haettiin hankerahoitusta vähärikkisten polttoaineiden käyttäytymisen jatkokutkimukseen (IMAROS 2). Norjan Kystverketin johdolla laadittua IMAROS2-hankkeesta ei valittu suoraan rahoitettavien hankkeiden joukkoa, vaan hanke jäi ainakin toistaiseksi varasjalle. Uusiutuviin ja vähärikkisten polttoaineiden käyttäytymisen tutkimusta tullaan edistämään josta tapauksessa. Nyt ensivaiheessa Rajavartiolaitos järjestää omalle henkilöstölleen koulutusta yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK:in kanssa Kotkassa sijaitsevalla testialtalla perustietämyksen parantamiseksi.

RAJAVARTILOAITOS JÄRJESTI YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNNAN VALTAKUNNALLISET NEUVOTTELUPÄIVÄT MERIKAUPUNKI KOTKASSA

Ympäristövahinkojen torjunnan valtakunnalliset neuvottelupäivät järjestettiin Kotkassa Merikeskus Vellamossa 13.-14.6.2023 Rajavartiolaitoksen esikunnan meriturvallisuusyksikön toimesta. Päiville osallistui noin 60 ympäristövahinkojen torjunnan ammattilaista eri organisaatioista, kuten pelastuslaitoksilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista, ympäristöministeriöstä ja Rajavartiolaitoksesta. Neuvottelupäivillä käsiteltiin kattavasti ajankohtaisia aiheita ympäristövahinkojen torjuntaan liittyen.

Ensimmäisen aamupäivän aikana keskusteltiin vertailevan osaston helmikuussa 2023 antamasta periaatepäätöksestä Ympäristövahinkojen torjunnan kansallisesta strategiasta vuoteen 2035 ja sen toimeenpanosta, hyvinvointialueiden aloittamien vaikutuksista pelastuslaitosten toimintaan sekä ympäristövahinkojen torjuntatoimien varautumisen rahoituksesta. Erityisesti varautumisen rahoituksen suhteen nostettiin esille huolenaiheita rahoituksen riittävyyden osalta. Ympäristövahinkojen torjunnan neuvottelupäiviin osallistuneiden kesken oltiin yksimielisiä siitä, että rahoituksen varmistamisen eteen on tärkeää tehdä työtä valtakunnallisessa YVT-strategiassa asetetun tahtotilan mukaisesti.

Lounaan jälkeen käsiteltiin Rajavartiolaitoksen ajankohtaisia asioita, Euroopan meriturvallisuusvirasto EMSA:n (European Maritime Safety Agency) varaston palveluja ja niiden hyödyntämistä sekä meriliikenteen muutoksia Suomenlahdella. Rajavartiolaitos seuraa jatkuvasti Suomen lähimeri-alueella tapahtuvia öljyvuotoksia. Venäjää vastaan asetettujen pakotteiden myötä huolta aiheuttavat muun muassa aiempaa vahvemman aluskaluston käyttäminen venäläisen öljyn kuljetuksiin ja tankkereiden lippuvaltioiden muutokset. Päivän päättämiseksi keskusteltiin meripolttolainojen tulevaisuudesta, merellisen vaarallisten ja haitallisten aineiden (HNS, Hazardous and Noxious Substances) onnettomuuksiin liittyvän toiminnan ke-

hittämisestä sekä ympäristövahinkojen torjunnan koulutuksesta. Lisäksi osallistujat pääsivät tutustumaan Vellamon laiturialueella Rajavartiolaitoksen sopimusvalmiusaluksiin Grisslanin ja Otavaan sekä Kymenlaakson pelastuslaitoksen kalustoon.

Toinen neuvottelupäivä aloitettiin ympäristöministeriön alustuksella Jälki-hankkeesta. Hankkeesta laaditaan lainsäädäntöä jälki-toimia (nyk. jälkitorjunta) varten sekä haetaan ratkaisuja poikkeuksellisen suuren öljy- tai kemikaaliohnettomuuden jätehuollon järjestämiseen. Lisäksi kuultiin ELY-keskusten ympäristövahinkopäivystysten kokemuksista sekä kansallisesta liikaantuneiden eläinten hoitosuunnitelma. Rajavartiolaitos esitteli suunnitelmia pitkäkestoisien ympäristövahinkojen torjuntatehtävien johtamiseen. Käytännön kokemuksia ja oppeja haettiin Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johdolla Hangon satamassa tapahtuneen öljyvahingon hoitamisesta. Lopuksi ennen päivän päättämistä osuutettiin asemalle pitkin Suomen rannikkoja alusöljyvahingon (XAMK) öljyntorjuntaan liittyvien tutkimushankkeiden historiaan.

Toisen päivän lopuksi siirryttiin käytännön osuuteen XAMK:n öljyntorjunnan testialtalle. Siellä tutustuttiin eri polttoaineiden keräämiseen sekä Rajavartiolaitoksen öljyntorjuntaan tarkoitettuihin ensilähden koulutusvälineisiin, jotka sisältävät 800 metriä avomeripuomia varusteineen öljyvahingon torjunnan ensivaiheisiin. Konteja on sijoitettu kymmenelle merivartiostosalalle pitkin Suomen rannikkoja alusöljyvahingon ensitoimenpiteissä hyödynnettäväksi.

Neuvottelupäivien jälkeen kerätyn palautteen mukaan neuvottelupäivät koettiin onnistuneiksi ja tarpeelliseksi myös jatkossa. Sekä luennot että kalusto ja torjunta-alasesittely koettiin varsin hyödyllisiksi ja järjestelyt onnistuneiksi. Rajavartiolaitos haluaakin kiittää kaikkia luennoitsijoita erinomaisista alustuksista, jotka saivat positiivista palautetta.

MERIALUEEN YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNNAN KESKUSVARASTOJEN TOIMEENPANO ETENEE

Rajavartiolaitoksen perustamat ympäristövahinkojen torjunnan keskusvarastot Lappohjassa, Loviisassa, Porissa ja Kalajoella on otettu käyttöön. Loviisassa, Porissa ja Kalajoella varastot toimeenpanon pääsimmäillä. Hankkimille Lappohjiaan sijoitetun varaston viimeistelytyöt ovat käynnissä ja valmistuvat Lappohjan merivartiokohdakkokokouksen täydellisen käyttöönoton myötä arviolta loppuvuonna 2023.

Rajavartiolaitos valmistelee ympäristövahinkojen torjuntavarojen toimeenpanon palvelukonseptin perustuen, jotta merivartiohenkilöstö voi keskittyä Rajavartiolaitoksen operatiivisten tehtävien hoitamiseen. Huolto- ja varastointisopimukset on otettu käyttöön kaikissa varastoissa Poria lukuun ottamatta. Porinkin osalta järjestelyjä valmistellaan ja tavoit-

teen on saada varastointia ja huoltoa koskeva sopimus voimaan mahdollisimman pian.

Ympäristövahinkojen torjuntakalustoa voidaan kuljettaa eri paikoille sijoitettuihin keskusvarastoihin jotta varusteita voidaan käyttää lähialueella tarvittaessa. Rajavartiolaitos on tehnyt merialueen ympäristövahinkojen torjuntavastuun vastuusiirron jälkeen, vuodesta 2019 alkaen, määrätietoista työtä rannikolle varastoidun torjuntakaluston inventoimiseksi ja operatiivisen varustavalmiuden ja käytettävyyden parantamiseksi. Tämän työn ansiosta oikea ja toimintakunnonlaan varmistettu ympäristövahinkojen torjuntakalusto on mahdollista saada lyhyellä vasteajalla oikeaan paikkaan oikealla hetkellä.

PERINTEINEN ITÄMEREN ALUEEN BALEX -HARJOITUS JÄRJESTETTIIN LATVIASSA ELOKUUSSA 2023

Kaikkiaan yhdeksän öljyntorjunta-alusta seitsemästä eri maasta kokoontui Itämeren vuotuisen ympäristövahinkojen torjuntaharjoituksen Riianlahdella elokuun syyskuun vaihteessa. Viime peruuksen vuoksi harjoituksen ei tällä kertaa osallistunut puolaista alusta eikä Euroopan meriturvallisuusvirasto EMSA:n alusta. Harjoituksen merelliseen osioon osallistui myös Latvian puolustusvoimien helikopteri sekä Viron poliisi- ja rajavartiostoviraston valvontalentokone. Harjoitukseen osallistui kaikkiaan noin 400 henkilöä, joista noin 40 toimi erilaisissa tarkkailijaroolissa.

Harjoituskokonaisuus

Harjoituksen suunnittelu aloitettiin vuoden 2022 lopulla, jolloin alukset ilmoitettiin eri osaharjoituksiin ja alusten päälliköt määrittelivät oman aluksensa harjoitustarpeet. Pääharjoitusta suunniteltiin kaikkiaan kolmessa monikansallisessa videokokouksessa vuoden 2023 alkupuoliskolla. Vastuu harjoituksen suunnittelusta ja toteutuksesta oli tänä vuonna Latvian viranomaisilla.

Karttahaarjoituksen lähtötilanteena kuvattiin vaarallisia ja haitallisia kemikaaleja lastinaan kuljettavan konttilaivan tulipalo, joka uhkasi levitä aluksen lastikannelle. Merialueella toteutetun operatiivisen har-

joitusosion alkutilanne oli öljysäiliöaluksen karilleajo, jossa meriympäristöön kuvattiin päässeen aluksen polttoainetta sekä aluksen syyskuun vaihteessa öljyä.

Harjoituksessa toteutettiin Itämeren maiden ympäristövahinkojen torjunnan harjoituskäsiakirjan mukaisesti harjoituksista kolme eri osakokonaisuutta: hälytysharjoitus, karttahaarjoitus sekä operatiivinen harjoitus.

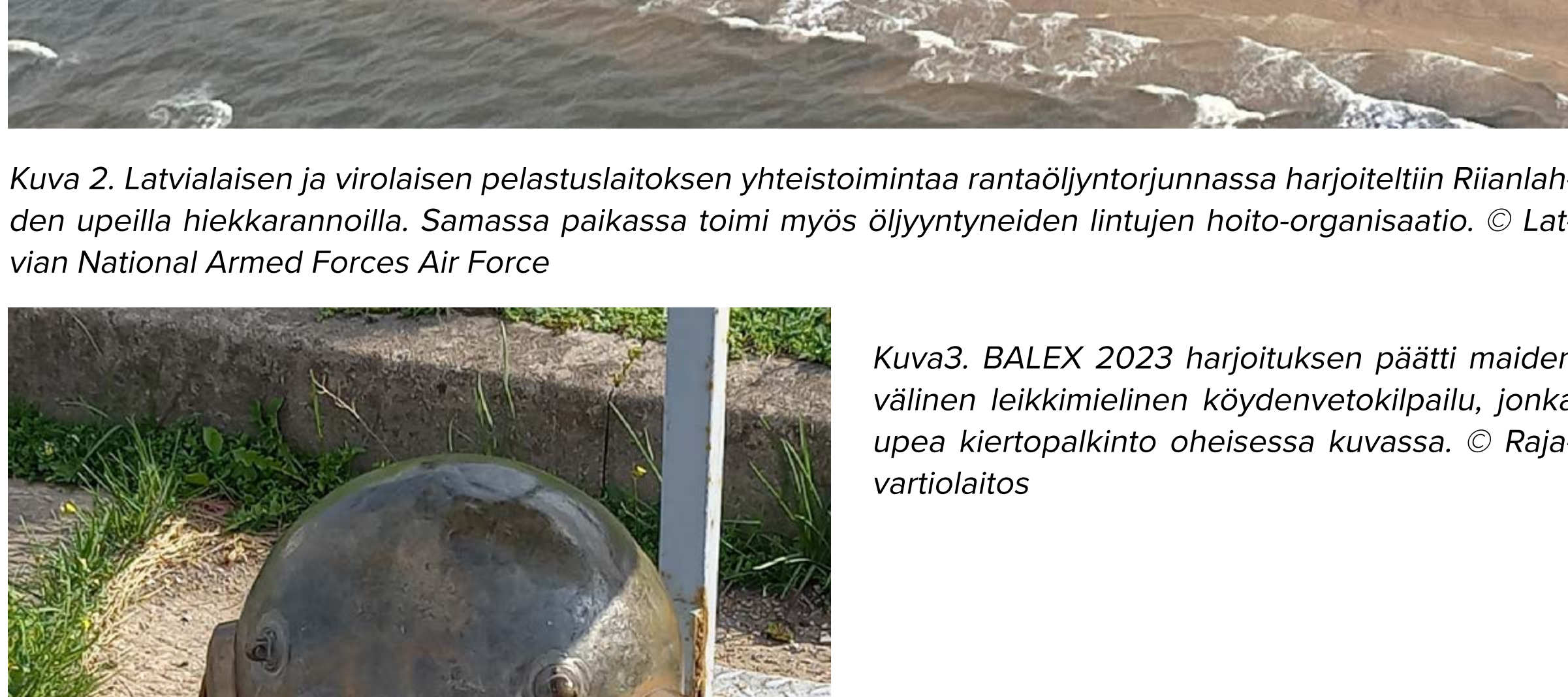
Harjoitus kattoi laajasti ympäristövahinkojen torjunnan operatiivisen kokonaisuuden osa-alueita sisältäen aluskemikaalivahingon torjuntaa, öljyntorjuntaa avomerillä ja rannalla sekä öljyntuenteiden eläinten hoitotoimintaa. Öljyä ei harjoituksessa laskettu mereen, vaan öljylatunna kuvattiin 30m3 suolatonta ja öljytöntä popcornia.

Rajavartiolaitoksesta harjoituksen öljyntorjuntaosioon osallistui vartiolaiva Uisko ja kansainväliseen hälytysharjoitukseen Länsi-Suomen merivartiosto Suomen kansainvälisen yhteyspisteen roolissa. Rajavartiolaitoksen henkilöistöä osallistui myös harjoituksen suunnitteluun, karttahaarjoituksen toteutukseen sekä harjoituksen tarkkailuun ja arviointiin.

Vuoden 2024 Itämeren rantavalttioiden ympäristövahinkojen torjuntaharjoitusta isännöi Liettua.

Kuva 1: Rajavartiolaitoksen vartiolaiva Uisko toimi monikansallisen alusryhmän johtokalvena. Huivassa latvialaisten ja tanskalainen alus vetävät avomeriöljyntorjuntapuomia eli ns. U-ruohtaa, jonka tarkoituksena on kertyä öljy paksummaksi lautaksi, jonka Uisko nostaa merestä keruuharjastollaan. © Latvian National Armed Forces Air Force

Kuva 2. Latvialaisen ja virolaisen pelastuslaitoksen yhteistoimintaa rantaöljyntorjunnassa harjoiteltiin Riianlahden upeilla hiekkarannoilla. Samassa paikassa toimi myös öljyntuenteiden lintujen hoito-organisaatio. © Latvian National Armed Forces Air Force

Kuva 3. BALEX 2023 harjoituksen päätteeksi harjoittajien välillä tehtiin yhteistyötoimintaa, johon kuului myös yhteistyötoimintaa, johon kuului myös yhteistyötoimintaa, johon kuului myös yhteistyötoimintaa. © Rajavartiolaitos

MERIALUEEN YMPÄRISTÖVAHINKOJEN TORJUNTA-YHTEISTYÖ RAJAVARTILOITOKSEN JA VIIRON MERIVOIMIEN VÄLILLÄ

Merellisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavastuu siirtyi Virossa vuoden 2023 alussa poliisi- ja rajavartiostovirastolta merivoimille. Siirron yhteydessä myös torjunta-alukset, -kalusto ja henkilöstöä siirtyi merivoimiin.

Suomen sisäministeri ja Viron puolustusministeri allekirjoittivat 4.4.2023 yhteissymmärryspöytäkirjan (Memorandum of understanding, MoU) merialueen ympäristövahinkojen torjuntayhteistyöstä. MoU-asia kirjan mukaan maiden välistä torjuntayhteistyötä ylläpidetään ja kehitetään monin tavoin, muun muassa

toteuttamalla Rajavartiolaitoksen ja Viron merivoimien välisiä yhteisharjoituksia ja -koulutuksia sekä toimeenpanemalla tarvittaessa erilaisia kehityshankkeita. Operatiivisen yhteistyön suunnitelmallisuuden varmistamiseksi laaditaan erillinen kansallinen tason yhteistyöasiakirja, johon kuului myös yhteistyötoimintaa, johon kuului myös yhteistyötoimintaa, johon kuului myös yhteistyötoimintaa.

Merialueen ympäristövahinkojen torjunnan operatiivisen toiminnan kannalta keskeistä on Rajavartiolaitoksen merivartiostojen ja Viron merivoimien yhteistyö erityisesti Suomenlahden alueella.

Lisätietoja:

Komentaja Mikko Simola
Yksikön päällikkö, Meriturvallisuusjohtaja
Sisäministeriö | Rajavartiolaitos | Raja- ja meriosasto | Meriturvallisuusyksikkö
+358 295 42 1151
mikko.simola(at)raja.fi